

Dowód z opinii biegłego w prawie polskim

Adw. Dr Karol Pachnik

7 listopada 2011 roku – Wykład KDZ ORA w Warszawie

Plan wykładu

- Normatywne pojęcie biegłego w postępowaniu administracyjnym, postępowaniu cywilnym, postępowaniu karnym, postępowaniu podatkowym;
- Instytucja biegłego sądowego i biegłego ad hoc w świetle orzecznictwa – wymagania, kryteria, warunki dopuszczalności.
- Zakres opinii a wyłączenia spod przedmiotu opinii (problem opinii oceniającej okoliczności faktyczne oraz opinii co do interpretacji prawa).
- Opinie prywatne w polskim systemie prawnym.
- Forma i treść opinii.
- Kontrola opinii biegłego.
- Wyłączenie biegłego.
- Zakazy dowodowe – problem świadka-biegłego.
- Ocena opinii biegłego.

Uwagi ogólne

Stan prawny

- Kodeks postępowania administracyjnego
- Kodeks postępowania cywilnego
- Kodeks spółek handlowych
- Kodeks postępowania karnego
- dekret o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym
- ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych
- ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju
- ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie wynagradzania biegłych (tłumaczy) z zakresu daktylografii
- rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie biegłych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu
- rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie wniosku o leczenie lub badania diagnostyczne poza granicami kraju oraz pokrycie kosztów transportu

Podstawy powołania biegłych

Art. 193 kpk § 1. Jeżeli stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomości specjalnych, zasięga się opinii biegłego albo biegłych.

§ 2. W celu wydania opinii można też zwrócić się do instytucji naukowej lub specjalistycznej.

§ 3. W wypadku powołania biegłych z zakresu różnych specjalności, o tym, czy mają oni przeprowadzić badania wspólnie i wydać jedną wspólną opinię, czy opinie odrębne, rozstrzyga organ procesowy powołujący biegłych.

Art. 84 kpa § 1. Gdy w sprawie wymagane są wiadomości specjalne, organ administracji publicznej może zwrócić się do biegłego lub biegłych o wydanie opinii.

§ 2. Biegły podlega wyłączeniu na zasadach i w trybie określonym w art. 24. Poza tym do biegłych stosuje się przepisy dotyczące przesłuchania świadków.

Art. 278 kpc. § 1. W wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii.

§ 2. Sąd orzekający może pozostawić prawo wyboru biegłego sędziemu wyznaczonemu lub sądowi wezwanemu.

§ 3. Sąd oznaczy, czy opinia ma być przedstawiona ustnie, czy na piśmie.

Art. 197 Ordynacji Podatkowej § 1. W przypadku gdy w sprawie wymagane są wiadomości specjalne, organ podatkowy może powołać na biegłego osobę dysponującą takimi wiadomościami, w celu wydania opinii.

§ 2. Powołanie na biegłego następuje z urzędu, jeżeli opinii biegłego wymagają przepisy prawa podatkowego.

§ 3. Do wyłączenia biegłego stosuje się odpowiednio przepisy art. 130 §1 i 2. W pozostałym zakresie do biegłych stosuje się przepisy dotyczące przesłuchania świadków.

Biegli

- Z listy

powoływani są w procesie
karnym i cywilnym

- Ad hoc

występują we wszystkich
regulacjach proceduralnych
poza ppsa

- Osoby fizyczne
- Posiadające wiadomości specjalne (wiedzę specjalistyczną/umiejętności praktyczne)
- Powołane do wydania opinii przez uprawniony podmiot

- Biegły sądowy jest osobą, która ma teoretyczne lub praktyczne wiadomości specjalne jako rzeczoznawca w danej dziedzinie, najczęściej potwierdzone stosownym dokumentem (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 czerwca 2008 r. K 50/05);

- Używanie tytułu biegłego sądowego w innych działaniach jest bezprawne i dyskredytuje daną osobę w stopniu pozwalającym uznać, iż nie daje ona rękojmi należytego wykonywania obowiązków biegłego (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 20 sierpnia 1998 r. sygn. akt II SA 992/98);

Sam wpis na listę biegłych sądowych (oraz analogicznie tłumaczy języka migowego) jak i odmowa wpisu jest aktem władczym organu administracji i jako decyzja administracyjna podlega kontroli stosownie do wskazań kodeksu postępowania administracyjnego (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 października 1991 r. sygn. akt II SA 392/91 i uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 kwietnia 1992 r. sygn. akt III AZP 3/92);

Konieczność powołania biegłego

Biegły spełnia funkcje pomocnicze trzeba zauważyć, że nawet gdyby sąd posiadał wiadomości specjalne, to i tak jest zobowiązany skorzystać z dowodu z opinii biegłego (wyrok Sądu Najwyższego z 3 maja 1982 r., sygn. akt I KR 319/81, OSNPG 11/1982, poz. 149);

Ustawodawca dopuszcza (art. 254 kpc) możliwość sprawdzenia prawidłowości pisma bez udziału biegłego, mimo iż taka okoliczność wymaga posiadania wiadomości specjalnych. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 1972 r. III CRN 341/72);

Dowód z biegłego jest zbyteczny jedynie wówczas, gdy sąd uznaje, że sam może dokonać oceny, tak jak każdy człowiek inteligentny, a nie jako człowiek wiedzy specjalnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 1932 roku, sygn. II 4 K 448/32);

Zakres wiadomości specjalnych

Ustalenie czy sprawca działał w stanie silnego wzburzenia nie dotyczy okoliczności wymagającej wiadomości specjalnych i może być dokonane przez sąd bez potrzeby uciekania się do pomocy biegłych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 25 listopada 2001 r. sygn. akt II Aka 123/01);

Ocena stanu zdrowia wymaga przeprowadzenia dowodu z opinii lekarskiej (wyrok NSA we Wrocławiu z dnia 25 stycznia 1996 roku, sygn. akt: SA/Wr 830/95);

Wiadomości specjalne to szczególna wiedza specjalistyczna z danej dziedziny sztuki, techniki, kultury, budownictwa, przemysłu, rolnictwa, transportu, komunikacji, informatyki, chemii etc., obejmująca wiadomości wykraczające poza zakres tych, jakimi dysponuje ogół osób inteligentnych i ogólnie wykształconych (wyrok Sądu Najwyższego, sygn. akt I CR 331/75 z 18 lipca 1975 r);

Dowód z opinii biegłego z uwagi na składnik w postaci wiadomości specjalnych jest dowodem tego rodzaju, iż nie może być zastąpiony inną czynnością dowodową, np. przesłuchaniem świadka (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 1999 roku, sygn. akt I CKN).

Zakres opinii a wyłączenia spod przedmiotu opinii

problem opinii oceniającej okoliczności faktyczne oraz opinii co do interpretacji prawa

Zadaniem biegłego nie jest ustalenie stanu faktycznego sprawy, lecz naświetlenie i wyjaśnienie przez sąd okoliczności z punktu widzenia posiadanych przez biegłego wiadomości specjalnych przy uwzględnieniu zebranego i udostępnionego biegłemu materiału sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1969 r., sygn. akt I CR 140/69);

Opinia nie może być samoistnym źródłem materiału faktycznego sprawy, ani tym bardziej stanowić podstawy ustalenia okoliczności będących przedmiotem oceny biegłego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1969 roku, sygn. akt I CR 140/69 OSNC 1970);

Biegły nie jest powołany ani uprawniony do wypowiadania opinii o tym, jak należy rozstrzygnąć konkretną sprawę.

Opinia biegłego nie powinna zawierać sformułowań dotyczących winy oskarżonego lub oceny prawnej jego czynu, ponieważ uprawnienia w tym zakresie są wyłączną domeną sądu podobnie jak (przykładowo) ustalenie czy miało miejsce usiłowanie sprowadzenia pożaru w rozumieniu kodeksu karnego. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 1958 roku, sygn. akt III KRN 1261/57, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 1987 roku, sygn. akt III KR 235/87, postanowienie Sadu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8 grudnia 1993 roku, sygn. akt II Akz 355/93);

Opinie co do interpretacji prawa

- 1) *Iura novit curia* – biegły nie może być powołany na okoliczność sporządzenia opinii co do interpretacji prawa;
- 2) Można powołać - w procesie karnym - biegłego z zakresu prawa obcego;
- 3) Może być przedmiotem opinii zagadnienie znawstwa sztuk i praktyki prawa obcego, obowiązującego w dawniejszych formacjach społeczno-prawnych i państwach obcych;
- 4) Można powołać biegłego z zakresu wąskiej, specjalistycznej gałęzi prawa.

- 1) Trybunał Konstytucyjny zasięga opinii prawnych;
- 2) Sąd Najwyższy zasięgał opinii prawnych (A. Klafkowski Opinia biegłego z zakresu prawa międzynarodowego publicznego złożona na procesie Ericha Kocha Przegląd Zachodni 1959 nr 1 s. 87-108);
ALE: Opinia biegłego co do rozstrzygnięcia kwestii prawnej jest merytorycznie błędna a formalnie niedopuszczalna (J. Sehn Dowód z biegłych w postępowaniu sądowym Nowe Prawo 1956 nr 3 s. 32 z przywołaniem na orzeczenie Sądu Najwyższego z 6 maja 1952 roku LK 1166/1951);

Interpretacja przepisów prawa polskiego jest wyłączona z zakresu zagadnień ustalanych przy pomocy biegłych. Sąd czy organ administracji obowiązany jest znać przepisy prawa polskiego i samodzielnie dokonywać ich wykładni. (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 19 stycznia 2005 r., sygn. akt FSK 1527/2004);

Biegły nie może być powołany w celu ustalenia obowiązującego prawa, zasad jego wykładni lub stosowania. W przeciwnym wypadku opinia biegłego zastępowałaby orzeczenie organu właściwego do wydania rozstrzygnięcia. Skoro ustalenie danego faktu należy do kompetencji organu podatkowego, to biegły powołany przez organ podatkowy nie może się wypowiadać w tej materii, a nawet gdyby to uczynił, to ta część jego opinii nie byłaby wiążąca dla organu (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego Ośrodek Zamiejscowy w Łodzi z dnia 3 października 2003 r., sygn. akt I SA/Łd 2414/2001);

Nie jest rzeczą biegłego wyjaśnianie sądowi treści obowiązujących w danej dziedzinie przepisów prawnych, gdyż w tym zakresie sąd jako organ stosujący prawo ma obowiązek samodzielnie czynić ustalenia w drodze bezpośredniego zapoznania się z treścią przepisów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 1973 roku, sygn.akt II KR 285/72);

Stanowisko sądów administracyjnych

Ekspertyza prawna w przedmiocie kwalifikacji prawnej kontraktów lokalnych złożona przez stronę w toku postępowania podatkowego jest opinią biegłego w rozumieniu art. 197 § 1 Ordynacji Podatkowej (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 8 stycznia 2004 r., sygn. akt III SA 719/02);

„Żaden przepis prawa nie zabrania organom podatkowym subsydiarnego wykorzystania opinii biegłego do spraw rachunkowości i księgowości, którego zadaniem nie będzie oceniać prawa, lecz dopomóc w ustaleniu rzeczywistego obrazu rachunkowości” (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego Ośrodek Zamiejscowy w Łodzi z dnia 20 maja 1997 r., sygn. akt I SA/Łd 345/96);

Opinia prawna wydana przez niezależnego prawnika, specjalizującego się w określonej dziedzinie (prawie autorskim), była w świetle art. 75 § 1 kodeksu postępowania administracyjnego dopuszczalnym dowodem pozwalającym na pełniejszą ocenę istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego - Ośrodek Zamiejscowy w Lublinie z dnia 19 lutego 1999 r. I sygn. akt

Tzw. opinie prywatne w polskim systemie prawnym

Opinie pozaprocesowe, tj. opinie udzielane poza postępowaniem, z zasady na prośbę strony.

Art. 393 §3 kpk Mogą być odczytywane na rozprawie wszelkie dokumenty prywatne, powstałe poza postępowaniem karnym i nie dla jego celów, w szczególności oświadczenia, publikacje, listy oraz notatki.

Art. 245 kpc Dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie.

Art. 180 §1 Ordynacji Podatkowej Jako dowód należy dopuścić wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem.

Art. 75 §1 kpa Jako dowód należy dopuścić wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem. W szczególności dowodem mogą być dokumenty, zeznania świadków, opinie biegłych oraz oględziny.

KPK

Pisemne pozasądowe opinie biegłych będących osobami fizycznymi nie mogą być odczytane w celach dowodowych (wyrok Sadu Najwyższego z dnia 13 czerwca 1930 roku, sygn. akt II 2 K 184/30);

"nie można takiego dokumentu pominąć", "gdyż zawiera on informacje o dowodzie, który nie jest pozbawiony znaczenia dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy" (wyrok Sądu Najwyższego z 29 października 1990 r., sygn. akt V KO 8/90);

Pozasądowa ekspertyza (czy poprawniej opinia), pozostająca w sprzeczności z ekspertyzą, na której sąd oparł swe orzeczenie może być wedle stanowiska Sądu Najwyższego nowym dowodem w sprawie o wznowienie postępowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1990 roku, sygn. V KO 8/90);

KPC

Prywatne ekspertyzy opracowane na zlecenie stron, czy to w toku procesu, czy jeszcze przed jego wszczęciem, należy traktować w razie przyjęcia ich przez sąd orzekający jako wyjaśnienia stanowiące poparcie z uwzględnieniem wiadomości specjalnych stanowisk stron (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 1974 roku, sygn. akt II CR 260/74);

Podkreślić trzeba, że pisemna opinia złożona do akt innej sprawy nie ma charakteru dowodu z opinii biegłego, gdyż sąd nie wydał postanowienia w przedmiocie dopuszczenia tego dowodu, nie wyznaczył biegłego i nie określił mu przedmiotu i granic, w jakich ma się on wypowiedzieć (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 1998 r., sygn. akt I CKN 922/97);

„Ekspertyza” taka stanowi tylko dokument prywatny (wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2001 r., sygn. akt I PKN 468/00);

Oparcie rozstrzygnięcia na prywatnych ekspertyzach złożonych w innym procesie jest przede wszystkim naruszeniem kodeksu postępowania cywilnego (wyrok Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2002 r., I CKN 92/00);

Postanowienie o przeprowadzeniu dowodu nadaje opinii wskazanego w nim rzeczoznawcy charakter dowodu z opinii biegłego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 1989 roku, sygn. akt II CR 310/88);

Forma i treść opinii.

Kodeks postępowania cywilnego (art. 285 kpc) jako konieczny składnik opinii wymienia uzasadnienia a kodeks postępowania karnego (art. 200) zalicza do obowiązkowych elementów opinii:

- 1) imię, nazwisko, stopień i tytuł naukowy, specjalność i stanowisko zawodowe biegłego,
- 2) imiona i nazwiska oraz pozostałe dane innych osób, które uczestniczyły w przeprowadzeniu ekspertyzy, ze wskazaniem czynności dokonanych przez każdą z nich,
- 3) w wypadku opinii instytucji - także pełną nazwę i siedzibę instytucji,
- 4) czas przeprowadzonych badań oraz datę wydania opinii,
- 5) sprawozdanie z przeprowadzonych czynności i spostrzeżeń oraz oparte na nich wnioski,
- 6) podpisy wszystkich biegłych, którzy uczestniczyli w wydaniu opinii;

Niedopuszczalne i sprzeczne z istotą dowodu z opinii biegłego, zasadą prawdy obiektywnej i zasadą swobodnej oceny dowodów jest takie ukierunkowanie działania biegłego, które zezwala mu na wykorzystanie przy opracowaniu opinii jednej grupy dowodów z wyraźnym zakazem oparcia tej samej kwestii na przeciwstawnej grupie dowodów, dotyczących tej samej kwestii,, która stanowi przedmiot badania biegłego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1974 roku – sygn. akt II CR 273/74);

Opinia biegłego powinna być uzasadniona w sposób umożliwiający jej sądową kontrolę (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1998 roku, sygn. akt II UKN 55/98);

Opinia biegłego powinna zawierać uzasadnienie sformułowane w sposób przystępny i zrozumiały także dla osób nieposiadających wiadomości specjalnych (wyrok Sadu Najwyższego z dnia 29 lipca 1999 roku sygn. akt II UKN 60/99);

Opinie biegłych nie są ściśle dowodami z dokumentów i jako takie powinny być z reguły przeprowadzone na rozprawie w formie nie odczytywania opinii, lecz ich wypowiedzenia przez biegłych z możliwością powołania się przez nich na wywody pisemne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 1966 roku sygn. akt Rw 199/66);

Kontrola opinii biegłego.

Przepisy procedury karnej nie określają i nie mogą określać zakresu badań specjalistycznych wykonywanych przez biegłych, gdyż potrzeba przeprowadzenia stosownych badań i ich zakresu – choć pozostaje pod kontrolą organu procesowego kierującego badaniem biegłych – należą również do „wiadomości specjalnych” (wyrok Sadu Najwyższego z dnia 10 maja 1982 roku, sygn. akt II KR 82/82);

Sąd jest władny wskazać biegłemu czynności przygotowawcze, których ten winien dokonać przed wydaniem opinii. Nie jest to tożsame z wyborem przez sąd sposobu badań. Powołanie się obrońcy, że biegli nie zastosowali odpowiednich metod badawczych, (w konkretnym przypadku testów psychologicznych), nie jest przekonującym argumentem wskazującym na potrzebę powołania innych biegłych, gdyż o sposobie badań decydują biegli, a nie sąd, który takich wiadomości nie ma. (wyrok Sadu Najwyższego z dnia 20 stycznia 1969 roku sygn. akt II CR 534/68, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1988 roku, sygn. akt I KR 100/88);

Uprawnienia kontrolne (w określonym zakresie) przysługują także stronom postępowania. Co do zasady mogą one być realizowane poprzez składanie wniosków o:

- 1) przesłuchanie biegłego na rozprawie;
- 2) uzupełnienie opinii;
- 3) przeprowadzenie ekspertyzy ponownie przez tych samych albo innych biegłych;
- 4) wyłączenie biegłego;
- 5) dopuszczenie innych dowodów na poparcie lub przeciwko opinii.

Wyłączenie biegłego.

Art. 281 kpc Aż do ukończenia czynności biegłego strona może żądać jego wyłączenia z przyczyn, z jakich można żądać wyłączenia sędziego. Gdy strona zgłasza wniosek o wyłączenie biegłego po rozpoczęciu przez niego czynności, obowiązana jest uprawdopodobnić, że przyczyna wyłączenia powstała później lub że przedtem nie była jej znana.

Art. 196 kpk §1 Nie mogą być biegłymi osoby wymienione w art. 178, 182 i 185 oraz osoby, do których odnoszą się odpowiednie przyczyny wyłączenia wymienione w art. 40 § 1 pkt 1-3 i 5, osoby powołane w sprawie w charakterze świadków, a także osoby, które były świadkiem czynu. §3 Jeżeli ujawnią się powody osłabiające zaufanie do wiedzy lub bezstronności biegłego albo inne ważne powody, powołuje się innego biegłego.

Art. 84 §2 kpa Biegły podlega wyłączeniu na zasadach i w trybie określonym w art. 24. Poza tym do biegłych stosuje się przepisy dotyczące przesłuchania świadków.

Art. 197 §3 Ordynacji Podatkowej Do wyłączenia biegłego stosuje się odpowiednio przepisy art. 130 §1 i 2. W pozostałym zakresie do biegłych stosuje się przepisy dotyczące przesłuchania świadków.

Osoby najbliższe wydające opinie:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego spotkać można rozbieżne stanowiska na kwestię przygotowywania opinii przez osoby dla siebie najbliższe.

Sąd Najwyższy nie zaakceptował możliwości wydawania opinii przez biegłych psychiatrów będących dla siebie osobami najbliższymi w rozumieniu art. 120 §5 k.p.k. z 1968 roku. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 1976 roku sygn. akt VI KZP 17/75);

Odmienne stanowisko wyraził w przypadku opinii z dziedziny budownictwa przygotowanej przez biegłych pozostających ze sobą w stosunku pokrewieństwa. (wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 1980 roku sygn. akt I KR 305/79);

Fakt, że lekarze psychiatrzy są w stosunku do siebie osobami najbliższymi, powinno się uważać za ważny powód stanowiący przeszkodę w ich powołaniu w charakterze biegłych w tej samej sprawie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 1971 roku sygn. akt II KR 15/71);

Nawet kiedy podejrzenie o stronniczość byłoby obiektywnie nieuzasadnione, dla uniknięcia ewentualnych podejrzeń należy korzystać z opinii zakładu lub specjalisty z innego terenu działalności aniżeli teren działalności zawodowej lekarza, który szkodę spowodował (wyrok Sądu Najwyższego I CR 441/73 z dnia 28 sierpnia 1973 roku)

Fakt wydania opinii przez psychiatrów będących małżonkami sam przez się nie może stanowić podstawy do dyskwalifikacji tej opinii o stanie poczytalności oskarżonego wydanej przez takich biegłych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1973 roku, sygn. tak III KR 11/73);

Okoliczność, że wydający opinię lekarze są małżeństwem, nie jest ważnym powodem powołania innych biegłych. Ważnym powodem nie jest sama przez się okoliczność, że biegli zatrudnieni są w tym samym zakładzie psychiatrycznym, z których jeden jest przełożonym w zakresie administracyjnym drugiego, jeżeli nie ma innych powodów osłabiających zaufanie do wiedzy lub bezstronności biegłego powołanego albo nie zachodzi jedna z przyczyn wyłączających (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 1973 roku, sygn. akt V KRN 404/73);

Opinia biegłego, który został w sprawie po złożeniu opinii wyłączony, winna być uznana za niebyłą na wzór dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, które zostało zniesione. W konsekwencji opinia ta nie stanowi żadnego dowodu w sprawie (wyrok Sadu Najwyższego z dnia 27 maja 1976 roku, sygn. akt I PR 64/74)

Zakazy dowodowe – problem świadka-biegłego.

Uznaje się za niedopuszczalne powoływanie się przez biegłego na własne spostrzeżenia o okolicznościach faktycznych, których ustalenie należy do sądu, zakładając konieczność przesłuchania w wymienionym przypadku takiej osoby w charakterze świadka, a nie biegłego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1976 r., sygn. akt I CR 374/76);

Dawniej oceniono, iż okoliczność, że jakaś osoba fizyczna może być w danej sprawie jednocześnie świadkiem i biegłym, nie wyłącza możliwości przesłuchania jej w charakterze biegłego. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1958 roku, sygn. akt IV K 250/58) Okoliczność ta nie stanowi „ważnego powodu” do uznania osłabienia zaufania do takiego biegłego. W późniejszym czasie stanowisko to zostało zmienione, a Sąd Najwyższy przyjął, że osoba mająca wiadomości specjalne i występująca w sprawie powinna być z reguły przesłuchiwana jako świadek, a czynności biegłego powierzyć innej osobie (wyrok Sądu Najwyższego z 8 listopada 1976, sygn. akt I CR 374/76).

W sposób wyraźny zakazane jest występowanie w charakterze świadka i biegłego w kodeksie postępowania administracyjnego (art. 84 §2), kodeksie postępowania karnego (196 §1) i ordynacji podatkowej (art. 197 §3). Przesłuchiwanie świadka na okoliczność oceny faktów przy użyciu wiadomości specjalnych sprzeciwia się zaś charakter dowodu z przesłuchania świadka.

Ocena opinii biegłego.

Jak się postuluje w doktrynie dowód z opinii biegłego oceniony musi być zwłaszcza pod kątem:

- 1) dysponowania przez biegłego wiadomościami specjalnymi;
- 2) poprawności opinii wobec wskazań logiki formalnej, zgodności z doświadczeniem życiowym i wskazaniem wiedzy;
- 3) pełności i jasności opinii oraz braku sprzeczności z inną opinią ujawnioną w toku przewodu sądowego (jak również postępowania przed uprawnionym organem).

Samo skreślenie z listy biegłych sądowych nie dyskwalifikuje wartości opinii (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 2 sierpnia 2001 roku sygn. akt II Ako 204/01);

Skreślenie z listy biegłych biegłego z powodu braku fachowych wiadomości daje podstawę do uznania, iż biegły nie posiada potrzebnych kwalifikacji, nie tylko od momentu skreślenia z listy biegłych, ale i wstecz. Pogląd ten ma swój początek w stanowisku zaprezentowanym w orzecznictwie już podczas Międzywojnia (Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 30 maja 1938 r. - 3K.315/38);

Brak przesłanki aktualności wiadomości specjalnych użytych do wydania opinii stanowi wedle judykatury o dyskwalifikacji dowodu z opinii biegłego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2000 roku sygn. akt IV KKN 477/99)

Sąd nie może odrzucić wszystkich opinii specjalistycznych i przyjąć w danej sprawie własnego odmiennego stanowiska, byłoby to bowiem ustalanie faktów bez wymaganych dowodów. (wyrok Sądu Najwyższego z 3 marca 1981 r., sygn. akt IV KR 271/80);

W judykaturze pojawił się pogląd jakoby opinię biegłego można było oceniać tylko w odniesieniu do poprawności w rozumieniu zasad logiki formalnej (wyrok Sądu Najwyższego z 21 czerwca 1971 roku, sygn. akt III KR 18/71);

Opinia jest pełna i jasna i nie zachodzi niewyjaśniona sprzeczność pomiędzy nią a inną opinią ujawnioną w toku przewodu sądowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1983 roku, sygn. akt IV KR 74/87, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1997 roku, sygn. akt II KKN 231/96);

Sąd mając wątpliwość co do opinii biegłego nie powinien z nią polemizować a zasięgnąć kolejnej opinii. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 maja 1982 roku sygn. akt I KR 319/81);

Oceniając wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, zgłoszony przez stronę, sąd nie może pomijać tego, czy istnieją realne możliwości opracowania opinii przez biegłego i czy opinia ta będzie przydatna do stwierdzenia okoliczności, w związku z którymi powinna być przeprowadzona. (wyrok Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 1984 roku, sygn. akt I KR 72/84);

Dziękuję za uwagę.